

Personalets kunnskap og holdninger til minoritetsspråklige barns språkutvikling

Hvilke praksiser har man i barnehage 1 og barnehage 2 for å ivareta minoritetsbarns morsmål?

Sara Shoaie
[Kandidatnummer: 150555]

Bacheloroppgave- profesjonalitet i kulturelt mangfold
[BMBAC3900]

Trondheim, Mai, 2018

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innholdsfortegnelse

1.0 INNLEDNING	3
1.1 BEGRUNNELSE FOR VALG AV TEMA OG PROBLEMSTILLING	4
1.2 FORMÅL	5
1.3 OPPGAVENS OPPBYGNING	5
1.4 BEGREPSAVKLARING	5
2.0 TEORI	6
2.1 MORSMÅL	6
2.2 MORSMÅL SOM STØTTE TIL ANDRESPRÅKET	7
2.3 HOLDNINGER	8
2.4 MORSMÅLSASSISTENT	10
2.5 STYRKING AV MORSMÅL	11
3.0 METODE	11
3.1 VALG AV KVALITATIV METODE	12
3.2 INTERVJU	12
3.3 ETISKE RETNINGSLINJER	13
3.4 VALG AV INFORMANTER	14
3.6 METODEKRITIKK	14
3.7 RELIABILITET OG VALIDITET	14
4.0 FUNN OG RESULTATER	16
5.0 DRØFTING	17
5.1 BARNEHAGE 1	18
5.2 BARNEHAGE 2	22
6.0 AVSLUTNING OG OPPSUMMERING	25
LITTERATURLISTE	27
VEDLEGG 1	29
VEDLEGG 2	30

1.0 INNLEDNING

Det norske samfunnet har blitt mer mangfoldig og andelen minoritetsspråklige barn har økt betraktelig i løpet av årene. I 2016 var det 46 000 minoritetsspråklige barn i barnehager i Norge, en økning på 7 prosent fra året før (Statistisk sentralbyrå, 2017). Mange av disse barna har som regel lært et annet språk hjemme enn det som blir brukt i storsamfunnet og må derfor lære seg et andrespråk. Politiske føringer legger vekt på tidlig innsats på språklæring, og regjeringen vil særlig fremme behovet for å sikre at alle barnehager jobber godt med utvikling av barns generelle språkutvikling. Regjeringen presiserer at det skal være et pedagogisk tilbud for alle barn, særlig barn som har utfordringer knyttet til språkutvikling og barn med minoritetsbakgrunn. Dette vil være med på å legge et norskspråklig fundament som vil være avgjørende for om barn skal klare seg videre i utdanningssystemet og arbeidslivet (Meld. St. 19 (2015-2016), 2016, s. 49).

Dette er noe man kan se at gjenspeiler seg i forskrift om rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver. Forskrift om rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver som ble tatt i bruk fra 01.08.2017 har styrket føringer for språkarbeidet. Det blir lagt vekt på at et godt utviklet språk er en viktig forutsetning for deltagelse, læring og utvikling. Det står presisert at personalet i barnehagen skal "bidra til at språklig mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen, støtte flerspråklige barn i å bruke sitt morsmål og samtidig aktivt fremme og utvikle barns norsk/-samiskspråklige kompetanse" (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.20).

Med dette som utgangspunkt vil barnehagelærerens kunnskap om og forståelse av hva det vil si å lære seg et nytt språk ha stor betydning for barns trivsel og språklige utvikling (Giæver, 2015, s. 57). Derfor ønsker jeg å finne ut av hvordan barnehagene arbeider med minoritetsspråklige barn sin språkutvikling. Jeg har valgt å avgrense oppgaven min, og kommer ikke til å fokusere på språkstimulering generelt. Fokuset mitt vil ligge på hvordan flerspråklige barn kan tilegne seg det norske språket i lys av morsmål og dets stilling i språktilegnelsen. Når jeg stiller spørsmål om barnehagens praksis i problemstillingen min så inkluderer jeg både barnehagens handlinger og holdninger. Jeg kommer også til å fokusere på hvordan utviklingen av morsmålet kan være med på å skape en identitetsutvikling, og hvor viktig det er at man bruker foreldrene som en ressurs for å få til et godt foreldresamarbeid. Grunnen til at jeg velger å fokusere på dette er fordi at morsmål henger sammen med familie

og identitet. Dette skriver Jørgensen om når han hevder at morsmål for de fleste er knyttet opp til følelseslivet, selvpoppfatningen og familierelasjoner, og dermed er en svært viktig del av menneskers identitet (Sand, 2016, s.128). Ved at man har et fokus på barnets morsmål gir man barnet mulighet til å kommunisere med familie og slektninger. Ved å vise foreldre at barnehagen er opptatt av at barnet skal kunne ta vare på identiteten sin kan de foresatte opparbeide seg trivsel og tillitt til barnehagen, og foreldrenes trivsel og tillitt til barnehagen vil være knyttet til barnets utvikling. Derfor vil det være viktig med et godt foreldresamarbeid (Glaser, 2013, s.18).

1.1 BEGRUNNELSE FOR VALG AV TEMA OG PROBLEMSTILLING

Grunnen til at jeg har valgt å skrive en bacheloroppgave med utgangspunkt i morsmål er fordi at jeg under utdanningen min og i mine praksisperioder har interessert meg for hvordan barn med minoritetsbakgrunn møter det norske språket og hvordan språklæringen foregår i de forskjellige barnehagene. Jeg har selv vokst opp med tre språk, og følte ikke at morsmålet mitt ble støttet opp godt nok i barnehagen. Jeg ble senere tatt ut til spesialundervisning i norsk når jeg startet på grunnskolen. Noe av grunnen til dette tror jeg kan komme av at morsmålet mitt ikke ble støttet opp godt nok, og mine foresatte ble oppfordret til å snakke norsk hjemme med meg. Jeg tror det er lettere å lære seg et nytt språk hvis man har et godt grunnlag på morsmålet sitt. Denne påstanden støttes opp av Høigård. Høigård hevder at det er forskningsmessig enighet om at godt utviklet morsmål gir det beste grunnlaget for å lære seg et nytt språk. Hun utdyper videre at et barn med et annet morsmål enn norsk skal mestre norsk, så kan man ikke satse ensidig på norskopplæring, man må også styrke morsmålet (Høigård, 2013, s. 210).

Jeg har med utdanningen min dannet meg kunnskap og erfaring, og jeg vil som fremtidig barnehagelærer få mulighet til å påvirke barns språk- og identitetsutvikling. Jeg vil selv jobbe for at minoritetsspråklige barn sitt morsmål blir satt lys på, slik at barna kan ha gode forutsetninger for å etablere seg gode norskspråklige ferdigheter. Derfor tenker jeg at temaet for oppgaven skal handle om minoritetsspråklige barn sitt morsmål, og da har jeg tatt utgangspunkt i at det er viktig at minoritetsspråklige barn får støtte til å utvikle morsmålet sitt. Jeg har derfor utviklet problemstillingen: Hvilke praksiser har man i barnehage 1 og barnehage 2 for å ivareta minoritetsbarns morsmål?

1.2 FORMÅL

Formålet mitt med denne oppgaven er å få et innblikk i den aktuelle praksisen barnehage 1 og barnehage 2 iverksetter. Det kan si noe om tendenser i barnehagesektoren som kan føres over til andre barnehager. Jeg kommer til å ville finne ut av om praksisen står i god stand til den teorien som stemmer når det gjelder hvordan morsmålet kan bidra til å støtte opp under andrespråkutviklingen.

Formålet mitt vil også være og finne ut av hvilke utfordringer de opplever å ha. Dette kommer jeg til å gjøre ved å støtte meg opp til teori og bruke intervju som metode for å finne ut av hva de pedagogiske lederne har å si om hvordan de jobber med morsmålet til barna i praksis før jeg analyserer svarene jeg har fått og kommer frem til en avslutning og oppsummering.

1.3 OPPGAVENS OPPBYGNING

For å løse denne problemstillingen vil jeg først ta for meg en begrepsforklaring. Begrepsavklaringen vil hjelpe med å avklare begreper som er relevante for oppgaven min. Jeg vil deretter gå inn på teorien jeg har valgt for oppgaven min. Teoridelen min vil gjenspeile hvorfor morsmålet burde få en plass i barnehagen, og hvordan man kan tilrettelegge for dette.

Til slutt vil jeg redegjøre for mitt valg av metode for å samle inn og analysere data, for deretter å tolke og drøfte resultatene. Jeg har valgt å intervju to pedagogiske ledere for å finne ut av hvordan de arbeider med morsmål i barnehagen.

1.4 BEGREPSAVKLARING

Minoritetsspråklig: Barn, unge og voksne som har et annet morsmål enn majoritetsspråket, det vil si norsk eller samisk (Sand, 2016, s. 127).

Tospråklig: Mennesker som har et behov for å bruke eller kan bruke to eller flere språk i hverdagen (Sand, 2016, s.129).

Identitet: Individets oppfatning av seg selv (Spernes og Hatlem, 2013, s.89).

2.0 TEORI

I teoridelen min vil jeg ta for meg teori om hvordan man kan styrke og støtte opp under morsmål, og hvilken plass morsmålet har i i andrespråksutviklingen der jeg vil støtte meg til Cummins sin isfjellteori. Teoridelen vil også bestå av personalets holdninger i forhold til hvor stor plass ulike morsmål får i barnehagen, hvor jeg vil støtte meg til Bourdieu.

2.1 MORSMÅL

Minoritetsspråklige barn har et annet morsmål enn norsk. Det finnes flere definisjoner på morsmål. Morsmål kan defineres som det første språket man tilegner seg som man har blitt eksponert gjennom foresatte eller omsorgspersoner. Morsmål kan defineres som det språket barnet forstår best, eller morsmål kan defineres som det språket barnet identifiserer seg med (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s. 127). Et barn kan også ha flere morsmål. Dette kan komme av at de har vokst opp med flere språk hjemme i oppveksten (Sand, 2016, s.128).

Morsmålet vil spille en viktig rolle for barnets kontakt med foreldre og slektninger og for barnets identitetsutvikling. Det er viktig at barn og foreldre har et fellesspråk så de kan kommunisere for at oppdragelsen skal fungere godt. Foreldrene må kunne forholde seg til barna på et språk som de behersker og har et følelsesmessig forhold til. For det er gjennom det språk de er fortrolige med, at foreldre best kan overføre verdier, normer, kunnskaper og forståelse for samfunnsmessige forhold og veilede barnet i prosessen med å vokse inn et samfunn. Hvis man mangler et felles språk vil det kunne svekke selvtilliten og autoriteten til foreldrene, noe som kan føre til usikkerhet hos både barna og foreldrene. En slik situasjon vil være uheldig for barnets oppdragelse og identitetsutvikling (Sand, 2016, s.138). Morsmålet spiller også en viktig rolle som en støtte for tilegnelse av norsk. De minoritetsspråklige barna har tilegnet seg både begreper og ord på morsmålet når de begynner i barnehagen. Når de skal lære seg begreper på norsk, trenger de ikke lære seg disse på nytt, men de trenger å lære seg den norske benevnelsen på begrepene (Sand, 2016, s.139).

Rammeplanen som kom ut nå nylig tar for seg at barnehagen skal anerkjenne og verdsette barnas ulike kommunikasjonsuttrykk og bidra til at språklig mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.11). Ved at alle barn får en

identitetsbekreftelse, vil barnet føle seg anerkjent og inkludert i en gruppe. Siden morsmålet er en stor del av identiteten vår vil det være naturlig at de ulike språkene synliggjøres på de avdelingene som barna tilhører. Ved at de ulike morsmålene til barna blir en del av barnas hverdag vil det også være en berikelse for majoritetsbarna ved at alle barna skjønner at minoritetsbarna har et språk og får et positivt menneskesyn som kan være med på å redusere fremmedfrykt (Kibsgaard, 2018, s.55).

2.2 MORSMÅL SOM STØTTE TIL ANDRESPRÅKET

Når minoritetsspråklige elever i grunnskolen ikke har gode nok norskkunnskaper til å få fullt utbytte av undervisningen, har fagfolk og politikere blitt opptatt av å finne ut av hvilke faktorer som kan være med på å styrke barnas norskspråklige kompetanse, og har derfor rettet blikket mot barnehagen som språklæringsarena. Barnehagen har derfor blitt et viktig pedagogisk tilbud for å sikre norskspråklige ferdigheter for barn med minoritetsbakgrunn.

Barnehageårene er betydningsfulle for barns læring. Hvis alle aktivitetene skal skje på et språk de ikke behersker, kan dette forhindre mulighetene for å lære. Giæver skriver at det i norsk offentlig debatt har vært sagt at arbeid med morsmål er familiens og ikke barnehagens ansvar. Hun utdyper videre at dette kan få negative konsekvenser fordi at jo færre arenaer barn snakker morsmålet sitt på, jo større vil mulighetene for språkbytte være. Språkbytte kan bety at barn glemmer morsmålet sitt og bare snakker norsk (Giæver, 2015, s. 68).

Grunnen til at noen fraskriver seg ansvaret for å arbeide med morsmålet i barnehagen kan komme av at noen tror at morsmålet vil være hemmende for utviklingen av norskspråklig kompetanse. Dette utdyper Else Ryen og Hanne Gram Simonsen i artikkelen sin ” Tidlig flerspråklighet – myter og realiteter” der de tar for seg myter knyttet til hvordan det er å vokse opp med flere språk. Der skriver de blant annet om at Jan Bøhler, som var leder for Oslo arbeiderparti, i 2013 oppfordret minoritetsforeldre til å snakke mer norsk med barna hjemme. Oppfordring hans kom etter en artikkel i Aftenposten der det kom fram at mange barn hadde behov for særskilt norskopplæring i skolen. Ryen og Simonsen skriver at Bøhler ikke var alene om slike oppfordringer og at foreldre også opplevde at pedagoger oppfordret dem til å snakke mer norsk hjemme (Ryen og Simonsen, 2015, s.197). Denne holdning til tospråklighet kan komme av at pedagoger er redde for at barnet ikke skal lære noen av språkene godt nok. Man ser ofte for seg at jo større plass morsmålet tar, jo mindre plass vil det være for å lære

seg norsk. Dette kan forklares ved at man ser for seg at hjernen består av to ballonger. Disse to ballongene er metaforer for språkene barnet behersker. Når man blåser opp den ene ballongen, blir den ene mindre. Det er på denne måten man ser for seg at læring av et språk står i veien for læring av et annet språk (Kibsgaard & Huseby, 2014, s. 48).

Kibsgaard og Huseby skriver at nye undersøkelser har kritisert det metodiske grunnlaget for testene. Nye undersøkelser peker mot at tospråklige barn er mer fleksible i sine språkferdigheter. De viser seg ofte å være mer kreative, og er flinkere på å finne løsninger på et problem enn barn som kun behersker ett språk. Dette kan forklares ved at tospråkstilegnelse krever tenkning i ulike perspektiver. Som alternativ til ”ballongteorien” ovenfor er det utviklet flere teorier. En av disse teoriene viser Cummins til ved å ta for seg isfjellmetaforen. I denne modellen kan en tospråklig kompetanse beskrives som et isfjell med to topper som har et felles underliggende fundament. Toppene som vi iakttar på overflaten, representerer de språkene som kommer til uttrykk i daglig tospråklig aktivitet. Det felles underliggende fundamentet består av kognitive mekanismer. Så når kunnskap og behandling av informasjon skjer på et av språkene, vil det gjennom det felles underliggende systemet bli tilgjengelig for bruk i det andre språket. Uansett hvor mange språk en nytter, står alle i forbindelse med den samme kognitive mekanismen (ibid, s. 49).

2.3 HOLDNINGER

Personalets holdninger til barnets morsmål vil ha mye å si for hvor stor plass ulike morsmål får i barnehagen. Gjervan, Andersen og Bleka påpeker i sin undersøkelse at barnehagepersonalet fokuserer på minoritetsspråklige barns mestring av det norske språket. Hun fant ut at personalet i liten grad anerkjente barnets kompetanse i morsmålet. De minoritetsspråklige barna ble målt etter sine ferdigheter i språket ved at de minoritetsspråklige barna som behersket språket ble omtalt som ”flinke”. Ved å måle barna etter ferdighetene sine i majoritetsspråket, vil hovedfokuset ligge på majoritetsspråket og majoritetskulturen i barnehagen. Dette sender et signal til de minoritetsspråklige barna om at deres erfaringer og kunnskaper er irrelevante. Vi kan møte barnehagelærere som forteller at barn med minoritetsbakgrunn ikke vil snakke med morsmålet sitt i barnehagen, selv om de ikke har sagt at det ikke er lov til å snakke morsmålet i barnehagen. Holdninger handler like mye om hva vi gjør og ikke sier. Så selv om personalet ikke har sagt at det er et forbud om å bruke morsmålet

i barnehagen har de kunnet signalisere en holdning om at ”her er det bare norsk som gjelder” (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s. 128).

Hvorfor har noen slike holdninger? Pierre Bourdieu bruker begrepet habitus for å forklare individets ubevisste handlinger. Habitus er beskrevet som et sosialisert individ. For habitus er bakgrunnen for vår praksis, for hvordan vi oppfører oss. Dette kommer av at vi fødes inn i et samfunn som legger føringer for våre valg. Det vil være en implisitt enighet om spillereglene i feltet, og ingen vil stille spørsmål ved dem. Det handler om hva vi holder for ”normalt”, ”vanlig”, ”bra”, ”uvanlig”, ”ikke bra”, ”fremmed”, ”ukjent” og hva vi føler oss hjemme med, forstår med en gang, eller ser logikken i. Habitus kan knyttes til begrepene, vaner, rutiner, tradisjoner og praksiser (Zachrisen, 2015, s.54). Bourdieu hevdet også at når vi erfarte noe, ville denne erfaringen legge til rette for at vi ville være i stand til å takle problemer i like art som oppstår i nye situasjoner (Kulset, 2015, s.81).

Så når barnehagelærere legger vekt på majoritetsspråket og majoritetskulturen kan det være fordi at de er vokst inn et samfunn som legger føringer for at det er majoritetsspråket og majoritetskulturen de ser på som normal og vanlig, og blir det som anerkjennes. Man tar utgangspunkt i hva barna mangler, i stedet for å se barnets ressurser å la disse være forutsetninger for tilrettelegging av utvikling og læring i barnehagen. Det kan være at barnehagelærere ikke har kunnskap og erfaringer om hvilken betydning morsmålet har for barnets identitets- og språkutvikling. Derfor trengs det nye måter å tenke på, for å synliggjøre det språklige mangfoldet i barnegruppen.

For å etablere nye måter å tenke på er det en forutsetning at personalet i barnehagen opparbeider seg kunnskaper og ferdigheter som gjør at de klarer å håndtere mangfold på en god måte. For å kunne sikre et likeverdig utvikling og læringstilbud til alle barn i flerkulturelle barnehagen skriver Gjervan, Andersen og Bleka at det er viktig at barnehagelærere og personalet har relevante kunnskaper og erfaringer. De skriver at flerkulturell kompetanse blant annet er knyttet til det å ha kunnskaper og erfaringer med flerspråklighet og tospråklig utvikling der det er fokus på læring i morsmål og norsk. De skriver at det er avgjørende at personalet har den kunnskapen og de ferdighetene som til enhver tid er nødvendige for å kunne tilrettelegge for god læring, mestring og utvikling for alle barn (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s.78).

2.4 MORSMÅLSASSISTENT

Når man har et inntrykk av at barnehagen skal ha hovedansvaret for at barna skal lære norsk, og at foreldrene skal ha ansvaret for at barna lærer og utvikler morsmålet sitt kan resultatet av en slik tenkning ofte føre til at man velger å ikke ansette tospråklige assistenter inn i barnehagen. Argumentene knyttet til dette er ofte at barnehagen kanskje er den eneste arenaen hvor barnet har mulighet til å lære og utvikle sin norskspråklige kompetanse. Ofte kan vi møte på foreldre som heller ikke vil at barnehagen skal ansette tospråklig assistanse fordi at de er redde for at barnet ikke kommer til å lære seg norsk. Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver utdyper at ”barnehagen skal arbeide for at språklig mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen, støtte flerspråklige barn i å bruke sitt morsmål og samtidig aktivt fremme og utvikle barns norsk/-samiskspråklige kompetanse” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.20). Rammeplanen er barnehagens samfunnsmandat som alle skal følge, og den utdyper at barnehagen ikke bare skal arbeide med å utvikle barnets norsk/samiskspråklige kompetanse, men også støtte barn i å bruke sitt morsmål. Personalets kompetanse vil være til stor betydning for at barn skal få mulighet til å opparbeide seg en tospråklig utvikling i barnehagen, slik at de får mulighet til å utvikle begge sine språk og samtidig utvikle sine kognitive og sosiale ferdigheter. Derfor må barnehagelæreren også kunne veilede de foresatte og gi dem gode råd om hvordan morsmålet kan være med på å støtte andrespråkutviklingen (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s. 133).

Ved at barn får tospråklig assistanse kan man støtte at tospråklige barn får mulighet til å utvikle sin tospråklighet i barnehagen. Dette vil støtte seg til Cummins isfjellteori. Når barn skal lære et nytt språk som bygger på det språket de kan fra før av, trenger de bare å lære seg nye ord og begreper som de allerede har tilegnet seg gjennom erfaringer på morsmålet. Når barn lærer et andrespråk uten å få støtte fra morsmålet må det læres fra bunnen av, fordi at erfaringene må gjøres på nytt (Giæver, 2015, s.166). Mange barnehageledere velger å ansette flerspråklige medarbeidere i form av barnehagelærere, barne- og ungdomsarbeidere eller assistenter i grunnbemanningen. Deres språkkompetanse vil være med på å utgjøre en viktig ressurs i barnehagen ved at det kan være enklere å tilegne seg et andrespråk hvis man har et flerspråklig personal, som kan begge språkene til barnet bidrar til å oversette. En ansatt som forstår barnets språk, kan også være med på å bidra til at barnet lærer om det som skjer i barnehagen på det språket en behersker best, ved at den ansatte som forstår språket kan være med på å oppklare misforståelser, og ikke minst sørge for at de deltar i samtaler og

kunnskapskonstruksjoner. Når et minoritetsspråklig barn får hjelp til å forstå konteksten i barnehagen, kan det heller fokusere på å lære seg det nye språket fremfor å bruke energi på å finne ut av hva, hvordan og hvorfor barnehagens innhold er som det er (Giæver, 2015, s.166).

2.5 STYRKING AV MORSMÅL

Å arbeide aktivt med barnas morsmål vil forutsette at man har voksne som snakker dette språket. Men Sand skriver at det er en klar tendens på at færre minoritetsspråklige barn får støtte på morsmålet sitt i barnehagen, og at det i liten grad er ansatte som deler morsmål med barn so har et annet morsmål en norsk. Men selv om man ikke har ansatte som snakker morsmålet til minoritetsbarna peker Sand på at det er mye man kan gjøre for å gi morsmålet en status og oppmerksomhet i barnehagehverdagen. For barn som ikke har felles språk med andre barn eller voksne vil trenge mye nærhet, omsorg og trygghet. Sand peker på at man kan lære enkle ord på barnets morsmål og bruke sanger og fortellinger på barnets morsmål, og ha bøker på alle barnas representerte morsmål i barnehagen (Sand, 2016, s.144) I løpet av årene har barnebøker blitt mer tilgjengelige på flere språk. Bøkene kan man få kjøpt på flere bokhandlere og mange nettsider, og det flerspråklige biblioteket ved Deichmanske biblioteket i Oslo låner ut bøker på flere språk til barnehager i hele Norge. Selv om personalet ikke kan lese det som står i bøkene kan personalet låne bøkene med barna hjem for siden kan man se på bøkene sammen med barna og la de fortelle på norsk hva det er foreldrene har lest til dem på morsmålet. På denne måten vil personalet legge til rette for at morsmålet blir styrket og utvide språkforståelsen. I tillegg vil barna se at morsmålet deres blir verdsatt i barnehagen når personalet legger til rette for å skaffe bøker på deres morsmål (Giæver, 2015, s. 72).

3.0 METODE

I dette kapittelet skal jeg presentere metoden som jeg har valgt å bruke gjennom dette prosjektet. Metode er ”teknikker” eller fremgangsmåter for å gi svar på ulike forskningsspørsmål. Målet vil være å få informasjon om ”virkeligheten” og kunnskap om hvordan denne informasjonen kan analyseres. Det dreier seg om å samle inn, analysere og tolke data, og dette er en sentral del av empirisk forskning. Det finnes forskjellige former for

metode, men man kan i utgangspunktet si at det finnes to typer metode: kvantitativ og kvalitativ. Det som skiller disse hovedtypene dreier seg om hvordan data registreres og analyseres. Den kvantitative metoden vektlegger utbredelse og antall mens den kvalitative metoden går mer i dybden og vektlegger betydning (Bergsland & Jæger, 2014, s.66)

3.1 VALG AV KVALITATIV METODE

Målet i oppgaven min er å finne ut av hva personalet i barnehagene gjør i arbeidet med å styrke morsmålet til flerspråklige barn. Derfor har jeg valgt å ta for meg to barnehager som har barn med flerspråklig bakgrunn og ha kompetanse innen temaet. Slik problemstillingen er formulert; ”Hvilke praksiser har man i barnehage 1 og barnehage 2 for å ivareta minoritetsbarns morsmål?”, mener jeg at det er den kvalitative tilnæringsmåten som er aktuell. Dette fordi at denne problemstillingen krever en nær fokusering på pedagogene og deres arbeidsmåter med hvordan de arbeider med at flerspråklige barn kan tilegne seg det norske språket i lys av morsmål og dets stilling i språktilegnelsen.

Karakteristiske trekk ved kvalitativ metode vil være å oppnå forståelse av sosiale fenomener, der fortolkningen av disse fenomenene vil være av stor betydning. Fokuset vil ligge på menneskers hverdagshandlinger i sin naturlige kontekst (Bergsland & Jæger, 2014, s.67). Kvalitativ forskningsmetode har flere forskningstilnæringer, som intervju, observasjoner, gjennomføringer av prosjekter og mer. Jeg har valgt å bruke intervju som kvalitativ metode.

3.2 INTERVJU

Hensikten med et intervju vil være å få rikelig og omfattende informasjon om hvordan andre mennesker opplever sin livssituasjon og hvilke synspunkter og perspektiver de har på temaer som blir tatt opp i intervjusituasjonen. Et intervju kan gi god innsikt i erfaringene, tankene og følelsene til informanten. ”De begivenheter og erfaringer som de forteller om, er gjenfortellinger av hendelser og preges derfor an informantenes forståelse av det han eller hun har opplevd” (Thaagard, 2013, s. 87). Ved å bruke en kvalitativ metode ønsker jeg å få frem hvordan barnehagen arbeider med de flerspråklige barnas morsmål.

Før intervjuet hadde jeg laget en intervjuguide, hvor jeg hadde utviklet noen spørsmål. Jeg hadde bevisst bestemt meg for å ikke sende informantene mine intervjuguiden på forhånd.

Dette for at ikke informantene mine kunne øve inn svar før intervjuet. I barnehage 2 insisterte den pedagogiske lederen derimot på å få spørsmålene tilsendt på forhånd, derfor sendte jeg intervjuguiden til henne noen dager før intervjuet. Intervjuguiden la jeg opp slik at vi tok noen bakgrunnsspørsmål først. På denne måten fikk jeg tak i litt informasjon om informanten min for å finne ut av hvilke erfaringer de hadde med å arbeide med flerspråklige barn. I tillegg var det greit å starte med noen oppvarmingsspørsmål som var enkle og ufarlige. Spørsmål som dette kan få informanten til å føle trygghet og følelse av mestring under intervjusituasjonen (Løkken & Søbstad, 2013, s. 111). Etter bakgrunnsspørsmålene tok jeg for meg spørsmål om morsmål, for å finne ut av hvordan de arbeidet med morsmål i barnehagen.

3.3 ETISKE RETNINGSLINJER

”Det er viktig at informanten ikke føler at han eller hun har utlevert seg eller barnehagen på en slik måte at det oppleves som ubehagelig. Intervjueren har i så måte et etisk og moralsk medansvar for at dette ikke skjer” (Bergsland & Jæger, 2014, s. 72). Dette var noe jeg tok hensyn til før og under intervjuet, i transkripsjonen og analysen. Jeg tok kontakt med informantene mine i god tid før datainnsamlingen begynte. Jeg fortalte litt om meg selv, og om hvilket tema jeg hadde valgt for bacheloroppgaven. Informantene mine hadde fått utdelt et informasjonsskriv og samtykkeskjema noen dager før intervjuene. Informert samtykke vil si at de som deltar i forskningen informeres om undersøkelsens overordnede formål og hovedtrekkene i oppgaven. Informert samtykke vil også si at man sikrer informantene sine om at de deltar frivillig og deres rett til å når som helst trekke seg ut av undersøkelsen (Kvale & Brinkmann, 2017, s.104).

Jeg vil si at informantene mine var godt informert om hva undersøkelsen gikk ut på og at de kunne trekke seg når som helst. Jeg var også klar på at jeg at samtalene kom til å bli tatt opp på en lydopptaker som senere skulle bli slettet. Intervjuene tar kanskje opp følsomme emner hvor det er viktig å beskytte konfidensialiteten både informanten og personene og institusjonene som nevnes i intervjuet. Det er derfor nødvendig å ta vare på opptakene trygt og slette opptakene når de ikke skal brukes (Kvale & Brinkmann, 2017, s.213). I barnehage 1 vil jeg presentere den pedagogiske lederen som P1 og assistenten som A1. P1 har jobbet som pedagogisk leder i 29 år og A1 har jobbet som assistent i barnehagen i 27 år. I barnehage 2 vil jeg presentere den pedagogiske lederen som P2. P2 har jobbet som pedagogisk leder i 4 år.

3.4 VALG AV INFORMANTER

Jeg valgte å ha intervju med pedagogiske ledere som har erfaring og kompetanse med å arbeide med minoritetsspråklige barn. I tillegg har jeg valgt å intervju pedagogiske ledere fra to forskjellige barnehager som har forskjellige forutsetninger. Barnehage 1 er en urban barnehage, og har mange minoritetsspråklige barn i barnehagen. Barnehage 2 er en rural barnehage, og har også minoritetsspråklige barn i barnehagen.

Som utgangspunkt hadde jeg sett for meg at jeg bare skulle intervju pedagogiske ledere i barnehagene. Da jeg kom frem til barnehage 1 ville den pedagogiske lederen ha med seg en assistent. Dette begrunnet hun ved å si at hun selv ikke hadde nok kunnskap om morsmål, og derfor ville ha med seg en assistent som var til stor hjelp på avdelingen med å jobbe med de kurdiske barnas språkutvikling. Derfor ble intervjuet mitt et gruppeintervju. Et gruppeintervju defineres som en metode der flere mennesker er med på å diskutere tema med en leder eller en forsker som er ordstyrer. Under intervjuet ble temaene som ble tatt opp diskutert og utdypet ved at deltakerne fulgte opp hverandres svar og kom med kommentarer. Under gruppeintervjuer kan det fort oppstå at den mest dominerende tar over, derfor passer det best med gruppeintervjuer når personene er samkjørte og har et nogenlunde felles grunnlag å diskutere ut i fra (Thaagard, 2013, s.90).

3.6 METODEKRITIKK

Ingen metode er feilfri. Derfor burde man når man skriver en bacheloroppgave være kritisk og reflektere over egen metode og egne innsamlingsstrategier. Mine funn vil ikke være representative for alle barnehager i Norge. Dette kommer av at jeg har intervjuet et lite antall aktører i barnehager. Siden jeg har intervjuet et fåtall, har jeg lite, men variert utvalg av refleksjoner. Derfor vil ikke svarene jeg har fått fremtre som entydige. Resultatenes gyldighet vil bli påvirket av dette, fordi jeg ikke kan trekke bestemte slutninger på svarene jeg har fått. Jeg kan derimot belyse problemstillingen min ved å trekke generelle frem praksisen som blir gjennomført i barnehage 1 og barnehage 2, etter grundig teoretisk og empirisk belysning (Bergsland & Jæger, 2014, s.80).

3.7 RELIABILITET OG VALIDITET

Reliabilitet kan i kvalitative studier bli sett opp i mot spørsmål om troverdighet. En kritisk vurdering av prosjektet gir inntrykk av at forskningen er utført på en tillitsvekkende og pålitelig måte. Begrepet reliabilitet gjenspeiler spørsmålet om en annen forsker som drar nytte av de samme metodene vil komme frem til samme resultat. Dette vil ha å gjøre med om informanten ville ha endret sine svar i et intervju med en annen forsker. Det blir ofte satt spørsmål til reliabilitet under intervjuet, i transkriberingen og under analysen. Det kan også bli satt spørsmål til reliabiliteten til intervjueren hvis intervjueren bruker ledende spørsmål uten at det er en bevisst del av intervjuteknikken. Ledende spørsmål kan være med på å påvirke svarene til informanten (Kvale & Brinkmann, 2017, s.276). Derfor har jeg i form av reliabilitet i oppgaven min valgt å benytte meg av åpne spørsmål, for på denne måten slipper jeg å lede informanten min i en retning.

Validitet kan bli sett opp i mot gyldighet. Det handler om hvor godt eller relevant dataene representerer fenomenet som skal undersøkes, og i hvilke grad resultatene er gyldige for det utvalget og fenomenet som er undersøkt (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80).

Jeg har intervjuet to forskjellige barnehager. Begge barnehagene har minoritetsspråklige barn i barnehagen, men barnehage 1 er en urban barnehage og barnehage 2 er en rural barnehage. Grunnen til at jeg har valgt å intervju to barnehager med flerspråklige barn med ulike forutsetninger er for å få et mest mulig representativt svar på problemstillingen min. Jeg har mine egne tanker og meninger om flerspråklighet og hvordan jeg mener at barnehager bør arbeide med flerspråklige barns språkutvikling i lys av morsmålet. Derfor må jeg være forsiktig så ikke mine meninger preger resultatet av forskningen og være bevisst på å skille mellom mine egne og informantenes meninger og utsagn. Derfor har jeg under oppgaven prøvd å ha strengt ordrette transkripsjoner av informantens muntlige form (Kvale & Brinkmann, 2017, s.212).

Under intervjuene har jeg stilt noen oppfølgingsspørsmål i tilfelle det var noe jeg ønsket tydeligere svar på. Oppfølgingsspørsmålene kan ha vært med på å svekke reliabiliteten og validiteten i oppgaven min ved at de kan ha virket ledende. Jeg må også erkjenne at det kan være jeg har transkribert feil, eller at informantene har mistolket spørsmålene. Oppfølgingsspørsmålene jeg har stilt kan også ha vært med på å redusere misforståelser.

4.0 FUNN OG RESULTATER

Etter at jeg hadde transkribert intervjuene mine, begynte jeg med å avgrense og kategorisere materialet jeg hadde samlet inn. Dette gjorde jeg ved å fargekode, for å systematisere de ulike temaene som kom frem (Kvale & Brinkmann, s.226). Jeg har valgt å forholde meg til de temaene som er med på å svare på problemstillingen min og teorien jeg har tatt for meg i teoridelen. Jeg skal nå presentere funn og resultater før jeg starter med å drøfte i lys av teori og empiri. **P1** og **A1** jobber i barnehage 1 og **P2** jobber i barnehage 2.

I mitt første funn fant jeg ut at **P1** og **P2** valgte å definere begrepet morsmål som det første språket man lærte seg gjennom sine foresatte. **A1** var litt usikker på hvordan hun ville definere det, og valgte derfor å ikke uttale seg om det.

I mitt andre funn fant jeg ut av hvordan barnehagene samarbeidet med foreldre for å arbeide med språkutviklingen til barna. I barnehage 1 presiserte de at de foresatte var en ressurs og at de brukte foreldrene til hjelp ved at foreldrene var med på å finne fortellinger og sanger som de kunne bruke i barnehagen. **P1** utdypet at de også ba de foresatte prate morsmålet hjemmet, fordi at det er viktig at foreldre skal føle seg sett og få en tillitt til barnehagen for da vil barna føle seg tryggere, og få en identitetsbekreftelse. I barnehage 2 svarte **P2** at de i sin barnehage samarbeidet med foreldrene ved å be minoritetsforeldrene om å snakke morsmålet hjemmet, mens de tok seg av norsken i barnehagen. Hun mente at dette var viktig fordi at morsmålet støtte opp til andrespråkstilegnelsen. **P2** utdypet så at hun også syntes at foreldrene burde prate norsk hjemme hvis foreldrene hadde gode nok norskspråklige ferdigheter.

På spørsmålet mitt om hvordan de synliggjør de representerte morsmålene til barna i hverdagen fant jeg ut at begge barnehagene brukte sanger, bøker og flagg knyttet til barnas kultur- og språkbakgrunn. **A1** utdypet at de brukte sanger, fordi at ved å bruke sanger på morsmålene til barna var de med på å bygge barnas identitet siden de ville føle at deres språk og kultur ble ivaretatt i barnehagen **P2** sa at de har pleid å ha flagg, og at de i tillegg prøvde å bruke sanger og bøker fra språkene til de minoritetspråklige barna. ”*Ved å gjøre dette viser vi at alle språk og kulturer er like mye verd*”.

I barnehage 1 finner jeg ut av at de syntes at det er vanskelig å støtte barn i å styrke deres morsmål når de ikke har voksne eller andre barn som snakker morsmålet. Jeg finner også ut at de har flerspråklige assistenter i barnehagen når **P1** presiserer at hun skulle ønske de hadde

tospråklige assistenter på alle språk. ”Det e maks, det e eldorado, vi unngår misforståelsa, minoritetsforeldre e veldig flenk te å sei ja og smile te alt, for å unngå spørsmål”. **P2** har ikke noe erfaring med tospråklige assistenter, utenom at de har hatt en polsk vikar i barnehagen et par ganger, og utdyper at hun gjerne kunne tenkt seg å bruke tospråklige assistenter mer, fordi at barna vil være tryggere, og trygge barn utvikler språket fortere. Hun sier så videre at hun ønsker at kommune kunne ha ansett hvor viktig det er å sette inn morsmålassistenten i første periode for de som ikke kan ett ord norsk.

I mitt siste funn finner jeg ut at alle informantene mine vektlegger norsk i barnehagehverdagen. **P1** sier at morsmålet må komme i tillegg, men at norsken er viktigst, siden morsmålet bare skal støtte barna i å lære seg norsk. **A1** sier at norsken er viktigst og presiserer det ved å si at: ”Hvis det er to barn som sitter med et annet barn som ikke kan språket de snakker mellom seg så må vi hoppe inn å si i fra om at de må snakke norsk så alle kan forstå”. **P2** sier at de også prøver å ha små dryss av morsmålet i løpet av dagen fordi at morsmålet legger til rette for å støtte opp i andrespråket.

5.0 DRØFTING

Jeg kommer nå til å drøfte funnene mine. Dette kommer jeg til å gjøre ved å drøfte opp mot teorien som er presentert i teorikapittelet og innsamlet empiri. Jeg vil også drøfte de utfordringene jeg opplever at de barnehageansatte har. I drøftingen min kommer holdninger til å være et gjennomgående tema. Før jeg drøfter funnene mine i barnehage 1 og barnehage 2 hver for seg, har jeg valgt å drøfte hvordan informantene mine definerer begrepet morsmål. Grunnen til dette er fordi at funnene mine i intervjuene er ganske like når det gjelder hvordan informantene mine velger å definere begrepet morsmål.

Grunnen til at jeg valgte å spørre informantene mine om hvordan de vil definere morsmål er fordi det er relevant for å kunne finne ut av hvordan barnehagen arbeider med å styrke de minoritetsspråklige barna sitt morsmål. **A1** var usikker på hvordan hun ville definere det, og valgte derfor å ikke uttale seg noe om det. **P1** svarer at hun mener at morsmål er det språket som du har fått erfaringer med gjennom språket foreldrene dine snakker og det samme mente **P2**. Senere i intervjuet reflekterer **A1** over en praksis de utfører i barnehagen, hvor de bruker sang fra barnas morsmål for å styrke deres identitetsfølelse. Her viser **A1** at hun har en forståelse for at morsmål er nært knyttet til identitet. Jeg vil derfor si at **P1** og **A1** har en

forståelse av definisjonen på morsmål som samsvarer delvis med Gjervan, Andersen og Bleka sin definisjon på hva morsmål kan defineres som. De har en forståelse for at morsmål kan defineres som det språket man blir eksponert gjennom foresatte og at morsmål kan defineres som det språket en identifiserer seg med (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s.127). Det som er interessant er at verken A1 eller P1 tok i betraktning at morsmål kan være det språket barnet behersker best. For hvilket språk er det barna identifiserer seg mest med? Kanskje barnet identifiserer seg med begge språkene ved at det identifiserer seg med storsamfunnets språk og foreldrenes språk? Høigård gjør rede for at situasjonen for mange flerspråklige barn i Norge er at de bruker norsk mest, fordi de ikke har et omfattende nok språkmiljø på foreldrenes språk (Høigård, 2013, s. 199). Når jeg vokste opp var jeg selv usikker på hva som var morsmålet mitt, alle andre presiserte at morsmålet mitt var det språket mine foresatte hadde som sitt førstespråk, men jeg husker å føle at jeg behersket norsk best siden dette var det språket jeg brukte både i barnehagen og hjemme i oppfordring av pedagogene. Jeg mener derfor at man burde ta i betraktning at morsmålet både kan være det språket barnet behersker best, identifiserer seg med og det første språket du lærer gjennom dine foresatte.

5.1 BARNEHAGE 1

I barnehage 1 fant jeg ut av de brukte tospråklige assistenter fordi de mente dette var en god måte for å arbeide med språkutviklingen til de minoritetsspråklige barna. P1 sa: ” *Vi har mang kurdiske og tyrkiske onga her, og e deffer heldig som har mang tyrkiske og kurdiske assistenta som beherske herre språkan, som kan hjelp te med å støtt morsmålet*”. Som Giæver presiserer vil det være en god støtte å ha ansatte som kan styrke barnas morsmål og andrespråkslæring. For ved å ha tospråklige assistenter kan barna bygge videre på det begrepsapparatet som de allerede har på morsmålet (Giæver,2015, s.166). A1 presiserer at hun som assistent arbeider med å oppklare i misforståelser samtidig som hun hjelper til med å støtte barnas andrespråkstilegnelse. Ved at A1 og P1 i sin barnehage har tospråklige assistenter og uttaler seg om at de har dette for å kunne støtte barna i andrespråkstilegnelsen kan dette tyde på at de har en forståelse for at morsmålet til de minoritetsspråklige barna spiller en viktig rolle i tilegnelsen av andrespråket ved at barna kun trenger å lære seg nye ord og begreper som de allerede har tilegnet seg gjennom erfaringer på morsmålet. Dette vil støtte seg opp til det Cummins isfjellteori som går ut på at språkene til barna står i forbindelse med den samme kognitive mekanismen og at når kunnskap og behandling av informasjon skjer på et av

språkene, vil det gjennom det felles underliggende systemet bli tilgjengelig for bruk i det andre språket (Kibsgaard & Huseby, 2014, s.49)

Ved at man har et personalet med ulike språklige og kulturelle forutsetninger kan det bli lettere å implementere det flerkulturelle perspektivet i barnehagen. Det er vanskelig å tilsette et tospråklig personalet som reflekterer alle språkene i barnehagen. Dette kan være grunnet økonomiske rammer og ressurser. Men ved å ansette voksne i barnehagen som bidrar til språklig, kulturelt og religiøst mangfold vil dette være med på å vise de minoritetsspråklige barna at man anerkjenner mangfold i barnehagehverdagen (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s.80). Jeg vil si at barnehagen har en ressursorientert tilnærming til mangfold ved at de har tospråklig utvikling og læring som en integrert del av barnehagens hverdag. P1 og A1 har som vist tidligere påpekt hvor viktig det er med tospråklige assistenter i arbeidet med styrking av morsmålet og andrespråkutviklingen. A1 har utdypet at hun snakker morsmålet med barna i hverdagslige situasjoner for å oversette der det er nødvendig. Dette er forenlig med det Giæver skriver om at tospråklige assistenter kan være med på å bidra til at barnet lærer om det som skjer i barnehagen på det språket de behersker best (Giæver, 2015, s. 166).

Etter at P1 har utdypet at hun syntes at det er flott at de har mange kurdiske og tyrkiske assistenter, uttaler hun seg også om at de har et somalisk barn som er alene om språket sitt. Hun sier videre at de dessverre ikke kan hjelpe med å støtte språket til barnet fordi at hun er alene om morsmålet sitt. Ved at P1 uttaler seg på denne måten kan man få et inntrykk av at P1 mangler kunnskap og kompetanse om hvordan de kan styrker de minoritetsspråklige barna i sitt morsmål uten å ha språkkompetanse i barnets morsmål. Det kan virke som at hun gir ansvaret til de flerspråklige assistentene, og når de ikke har assistenter som kan morsmålet til barna, konkluderer hun med at de ikke kan støtte dem i deres morsmål. Sand mener at det ikke trenger å være en forutsetning at man har voksne som prater språket for å arbeide aktivt med barns morsmål. For man kan gjøre mye for å gi morsmålet en status og oppmerksomhet. Hun skriver at man blant annet kan lære enkle ord på barnets morsmål, bruke fortellinger og sanger på barnets morsmål, og ha bøker på barnets morsmål i barnehagen (Sand, 2016, s.144). Høigård støtter seg også til denne tilnærmingen, og sier kan man låne bøkene med barna hjem, så de foresatte kan lese for dem hjemme, sånn at de kan fortelle hva de har lest om hjemme i barnehagen. Høigård er også blant en av de som skriver at et enspråklig norsk personal kan gjøre mye for å støtte barns bruk av deres eget morsmål. Hun utdyper at dette kan gjøres ved at man synliggjør og anerkjenner alle morsmålene i barnehagen ved at man

samarbeider med de foresatte og finner frem til aktuelle tekster og andre ressurser på de ulike morsmålene (Høigård, 2013, s. 206).

I intervjuet mitt med A1 og P1 kommer det frem at de bruker sanger, fortellinger og bøker fra barnas morsmål fordi at dette er med på å bygge barnas identitet ved at de kan føle at deres kultur blir ivaretatt i barnehagen. Dette funnet vil jeg si at viser at P1 i motsetning til det hun sier har en kunnskap og kompetanse om hvordan de kan styrke morsmålet til de minoritetspråklige barna som er alene om sitt morsmål. Et annet spørsmål som det går an å undre seg over, er om de faktisk gjennomfører det. Som Kibsgaard skriver er det viktig at barns identitet bekreftes, slik at alle barna kan føle seg anerkjent. Siden morsmålet er en av de viktigste identitetene vi bærer med oss vil det være naturlig at de ulike språkene synliggjøres på de avdelingene barna tilhører. Det vil bidra til at barnet blir inkludert (Kibsgaard, 2018, s.55)

Forskjellige språk og kulturer i barnehagehverdagen vil ikke bare påvirke minoritetsbarna, det vil også påvirke majoritetsbarna. I intervjuet mitt kommer det også frem at P1 og A1 i barnehagen sin synliggjør barnas kulturer ved å henge opp flagg, plakater og markerer de forskjellige høytidene til de representere minoritetene i barnehagen. Ved å gjøre dette mener jeg at flerspråklighet blir en synlig del av barnegruppen. Jeg tenker at det kan oppstå et inkluderende fellesskap med plass til det enkelte barn, der vennskap fremmes på tvers av språklige og kulturelle ulikheter når barnehagen synliggjør flerspråklighet. Ved at alle barna utvider sin forståelse for kulturelle likheter og forskjeller vil det være et godt grunnlag for et inkluderende miljø som motvirker mobbing og rasisme.

Jeg mener at de foresatte også vil føle at deres kultur og identitet blir ivaretatt og at de deretter kan føle at de får en tillit og trygghetsfølelse til barnehagen. A1 har i intervjuet sagt at de foresatte er en viktig ressurs i arbeidet med språkutviklingen til barna. P1 utdyper og sier at det er viktig at de skal føle seg sett og at den tillitten som skapes ut i fra dette vil hjelpe barna med å føle seg trygge i barnehagen også. Hun sier så videre at de vil få en identitetsbekreftelse samtidig som de vil klare å kommunisere med familie og slektninger. P1 sitt svar kan gjenspeile seg i det Glaser skriver om når hun mener at de foresatte kan opparbeide tillitt til barnehagen ved at barnehagen er opptatt av barnet skal kunne ta vare på sin identitet, noe som også vil være til knyttet til barnets utvikling (Glaser, 2013, s.18). P1 utdyper også at det er godt å ha tospråklige assistenter fordi at det er mye enklere å

samarbeide med minoritetsforeldre når de har tospråklige assistenter ”Vi unngår missforståelse. Minoritetsforeldrene er veldig flinke å se ja og smile til alt, for å unngå spørsmål”. Kan det være at P1 som er en etnisk barnehagelærer har lett for å gi ansvaret for samarbeidet med minoritetsforeldre til tospråklige assistenter? Dette får jeg et inntrykk av når P1 hevder at minoritetsforeldre bare nikker og smiler, for å unngå spørsmål. Jeg tenker at det er en viktig funksjon at man kan bruke tospråklige assistenter i arbeidet med foreldresamarbeidet. Jeg vil deretter si som Becher, at man må være forsiktige så ikke de etniske barnehagelærerne lener seg på de tospråklige assistentene for mye slik at svært mye av kommunikasjonen med de minoritetsspråklige foreldrene går gjennom dem (Becher, 2015, s.71). Dette kan føre til at de foresatte ikke vil opparbeide seg denne tilliten til barnehagen ved å føle at den som har hovedansvaret for det pedagogiske innholdet i barnas hverdag ikke anerkjenner dem. Derfor tenker jeg at det er viktig at P1 tar tak i den kunnskapen og kompetansen hun sitter med, for at man skal få til et best mulig foreldresamarbeid.

Jeg vil si at P1 og A1 ut i fra det de har fortalt meg jobber aktivt med at morsmålet skal være en del av hverdagen til de tospråklige barna i barnehagen. Derfor stusser jeg litt når jeg i mitt siste spørsmål i intervjuet spør om de mener at morsmål eller norsk er viktigst i barnehagehverdagen, og får til svar at norsken er viktigst, og at morsmålet bare skal være der for å støtte dem i å lære seg norsk. Er dette P1 sin habitus som kommer til syne i mitt siste spørsmål? Hennes ubevisste holdninger? For ved at P1 sier at morsmålet bare skal være der for å støtte dem i å lære seg norsk kan det virke som at det er norsken blir satt i fokus, og at morsmålet bare er et tiltak for at barna skal lære seg norsk så fort som mulig. Denne holdningen til barnas språk kan komme av at man har ubevisste holdninger som er skapt av samfunnet du er født i. Bourdieu hevdet at våre ubevisste handlinger kommer av hva samfunnet har lagt til rette for at skal være ”normalt”, ”vanlig”, ”uvanlig” (Zachrisen, 2015, s.54) . A1 forteller meg under intervjuet at de minoritetsspråklige barna blir bedt om å snakke norsk når de snakker morsmålet seg i mellom. Er dette også en ubevisst holdning som personalet besitter. Gjervan, Andersen og Bleka utdyper at man ved å sette et forbud om å snakke morsmålet seg imellom signaliserer en holdning om at ”her er det bare norsk som gjelder” (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s.128). Jeg har en forståelse for at barnehagen kan være den eneste arenaen mange barn møter norsk på i hverdagen sin, og at vi derfor må fokusere på norsken. Jeg er ikke enig i at norsken er viktigere enn morsmålet, fordi at morsmålet er viktig i språkutviklingen på å bygge opp andrespråkstilegnelsen, som både Høigård og Cummins tar for seg i sin forskning.

5.2 BARNEHAGE 2

I mitt intervju fant jeg ut at P2 hevdet at selv om hun syntes at det er viktig å oppfordre til å bruke morsmålet i hjemmet, syntes hun også at de burde oppfordres til å snakke norsk hvis de foresatte prater godt norsk, fordi at det kan være en styrke. Det kan derfor virke som P2 sitt syn på morsmål stemmer overens med Kibsgaard og Huseby sitt syn på hvorfor pedagoger oppfordrer foreldre til å snakke norsk med barna hjemme. I boken "Norsk som andrespråk" skriver de at denne holdningen til tospråklighet kan komme av at pedagogene er redde for at barnet ikke skal lære noen av språkene godt nok fordi de er redde for at det ene språket vil ta mer plass enn det andre. Ballongteorien er forenlig med denne ideen, der man ser for seg at hjernen består av to ballonger, der ballongene er metaforer for språkene barnet behersker. Så ser man for seg at når man blåser opp den ene ballongen blir den andre mindre (Kibsgaard & Huseby, 2014, s. 48)

Dette er interessant fordi at P2 under intervjuet mitt også presiserer at morsmålet støtter opp til andrespråket. Hun forklarte at dette kommer av at minoritetsbarna får flere begrep for den samme gjenstanden og at den kognitive utviklingen går fortere. Hun utdyper ved å forklare at hvis barnet har et begrep for stol på dets førstespråk, og vi sier ordet stol, så vil det være raskere for dem å lære seg det norske ordet for stol, når de allerede vet hva det er fordi at de har referanser hjemmefra. Dette vil jeg si er forenlig med Cummins isfjellteori om at morsmålet støttet opp til andrespråket. Ryen og Simonsen fremhever i lys av Cummins sin isfjellteori at førstespråket ikke kommer i veien for andrespråket. Dette presiserer de ved å forklare at når et barn lærer ett språk, tilegner de seg ferdigheter og implisitte metalingvistiske kunnskaper som de kan dra nytte av i læringen av andre språk, og uansett hvor mange språk en nytter, står alle i forbindelse med den samme kognitive mekanismen (Ryen & Simonsen, 2015, s.198).

P2 viser at hun har en kompetanse om at førstespråket ikke vil stå i veien for andrespråket, men uttrykker likevel at hun syntes at hovedfokuset skal ligge på norskspråket. Derfor virker det på meg som at hennes meninger er holdningsstyrte ved at hun vektlegger majoritetsspråket. Dette kan komme av P2 sin habitus. Som Bourdieu redegjør for er habitus bakgrunnen for vår praksis og for hvordan vi oppfører oss som kommer av at vi er født inn i et samfunn som legger føringer for våre valgt ut i fra hva vi ser på som "normalt", "vanlig",

”fremmed”, og ”uvanlig” (Zachrisen, 2015, s.54). Jeg vil si at hun signaliserer at det er ”norsk som gjelder”, og at majoritetsspråket blir sett på det som er vanlig og normalt, og at dette kan være en grunn til at det blir norskspråket som blir anerkjent.

Ryen og Simonsen viser til forskning når de skriver at det i stor grad er viktig at foresatte ikke prater andrespråket, men morsmålet sitt til barna sine. Blant annet viser de til Johanne Paradis sine undersøkelser der hun har funnet ut av at bruk av andrespråket i hjemmet vil ha liten innvirkning, spesielt hvis foreldrene ikke behersker andrespråket godt nok. Dette reflekterer også P2 over, da hun sier at de foresatte bare må prate norsk hjemme hvis de mestrer norsk. Ved å begynne å bruke førstespråket hjemme vil det være en fare for at man svekker førstespråket. Dette påpeker også Giæver når hun skriver at jo færre arenaer barnet snakket morsmålet sitt på jo større vil mulighetene for et språkbytte være. Dette vil spille på barnets identitetsutvikling og muligheten til å kunne kommunisere med familie og slektninger. Ryen og Simonsen skriver at opprettholdelse av førstespråket også vil være viktig for kognitive og pedagogiske grunner. De presiserer at kognitivt er det viktig fordi at den grunnleggende begrepsutviklingen skjer på førstespråket, og at det er verdifullt av pedagogiske grunner fordi at det er viktig å ta utgangspunkt i det barnet kan og bygge videre på det (Ryen & Simonsen, 2015, s. 197).

Giæver skriver at barn kan få en mulighet til å utvikle sin tospråklighet i barnehagen ved at barn får tospråklige assistenter i barnehagen (Giæver, 2015, s.166). P2 har ikke noe erfaring med tospråklige assistenter, utenom at de har hatt en polsk vikar i barnehagen et par ganger, og utdyper at hun gjerne kunne tenkt seg å bruke tospråklige assistenter mer, fordi at barna vil være tryggere, og trygge barn utvikler språket fortere. Giæver utdyper at språklæring er vevd inn i kognitiv, sosial og emosjonell læring, og at barn lærer språk best når de er i relasjoner som er preget av varme og omsorg. Hun presiserer at barn som er helt nye i det norske språket, kan ha sin første tilknytting til tospråklige assistenter (Giæver, 2015, s.166). P2 viser at hun har en forståelse for at tospråklige assistenter kan være en ressurs i barnehagen og uttrykker senere i intervjuet at hun ønsker at kommunen skal kunne legge til rette for at de får morsmålsassistenter i barnehagen. Ved at P2 ønsker at kommunen skal legge til rette for morsmålsassistenter kan det virke som at P2 kan ha lett for å skyldes på økonomiske rammer. Jeg tenker at barnehagen burde prioritere pengene sine på å ansette tospråklige assistenter hvis språk og språkutvikling for minoritetsspråklige er et viktig fokus for dem.

I intervjuet mitt har P2 også uttalt seg om at hun syntes at barnehagen skal ta seg av norsken, mens foreldrene skal ta seg av morsmålet hvis de ikke har gode nok norskspråklige ferdigheter. Ved at man har et inntrykk av at barnehagen skal ha hovedansvaret for at barna skal lære seg norsk mens foreldrene skal ta seg av at barna lærer seg morsmålet, kan det føre til at man velger å ikke ansette tospråklige assistenter. Er denne tankegangen et resultat av et argument om at barnehagen kanskje er den eneste arenaen der de minoritetsspråklige barna lærer og utvikler de norskspråklige ferdighetene sine? Denne tankegangen kan være et resultat av at man mangler kunnskap om at morsmålet ikke vil være med på stå i veien for tilegnelsen av andrespråket, men som vi har funnet ut av tidligere i drøftingen min har P2 kunnskap om at morsmålet vil være til stor hjelp for å tilegne seg andrespråket. Derfor kan vi spørre oss om dette er holdningsrelatert. Det virker som at andre morsmål enn norsk ikke har noen plass i barnehagen til P2. Dette er interessant fordi at det er noen kompensatoriske tiltak som blir gjort i barnehagen. For P2 har også uttalt seg i funnene mine at de støtter barna i deres morsmål ved at de har pleid å bruke flagg, og at de i tillegg prøver å bruke sanger og bøker fra språkene til de minoritetsspråklige barna og at grunnen til at de gjør dette er for å vise at alle språk og kulturer er like mye verdt. Her viser P2 kompetanse om at det å inkludere å verdsette forskjellige kulturelle variasjoner er med på å fremme anerkjennelse og likeverd i barnegruppen. Det man kan begynne å undre over er om dette er noen kompensatoriske tiltak hvor støtte på morsmålet kun blir et middel for at barna skal tilegne seg norsk så fort som mulig (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s.71).

Hva vil dette gjøre med barnets identitetsutvikling, og foreldrenes tillitt til barnehagen? Våre holdninger til andre mennesker og deres kultur vil som Gjervan, Andersen og Bleka presiserer kommuniseres gjennom non-verbal kommunikasjon som blikk, ansiktsuttrykk, kroppsspråk og sist men ikke minst de handlingene vi gjennomfører. Det at andre morsmål enn norsk ikke har plass i barnehagen kan komme av av P2 har laget skille mellom ”vi og de”, der ”de” i et etnosentrisk perspektiv fremstilles som fremmedartet og unaturlig, mens ”vi” fremstiller oss selv og våre tradisjoner og vårt språk som det som er naturlig og normalt (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s.75). Som Giæver presiserer kan det få negative konsekvenser hvis barna har få arenaer der de kan bruke morsmålet sitt på, for dette kan føre til at barnet får et språkbytte. Et språkbytte vil videre føre til at barnet mister språket sitt, noe som vil ha stor innvirkning på barnets identitet og deres mulighet til å kunne kommunisere med foresatte og slektninger (Giæver, 2015, s.68).

Sand presiserer at det er viktig at barn og foreldre har et felles språk som de kan kommunisere gjennom for at oppdragelsen skal fungere godt. I tillegg er det gjennom det språket de er fortrolige, at foreldrene best kan overføre verdier og kunnskaper. Hvis man har et fokus på at barna burde snakke norsk hjemme, og i barnehagen kan dette føre til at man blir å mangle et felles språk hjemme, og hvis man mangler et felles språk med kan dette svekke selvtilliten og autoriteten til foreldrene (Sand, 2016, s.139). Dette mener jeg at vil være uheldig for barnets oppdragelse og identitetsutvikling. Derfor mener jeg at det er viktig at man jobber mot å etablere seg kunnskap og kompetanse for å få en mer ressursorientert tilnærming til mangfold.

6.0 AVSLUTNING OG OPPSUMMERING

Denne fordypningsoppgaven hadde som mål å belyse hvilke praksis barnehage 1 og barnehage 2 iverksatte for å ivareta minoritetsspråklige barns morsmål. Oppgavens omfang er basert på teori som er knyttet til språkutvikling i lys av morsmål og dets stilling i språktilegnelsen, der holdninger, identitet og foreldresamarbeid er sentrale temaer. Jeg har intervjuet to pedagoger og en assistent i to forskjellige barnehager, og gjennom samtale med de har jeg fått et godt innblikk i hvordan de jobber med de minoritetsspråklige barna sitt morsmål. Funnene mine som ble gjort under datainnsamlingen, ble knyttet opp mot teorien.

Resultatene fra mitt studie viser at informantene mine i barnehage 1 og barnehage 2 har kunnskap og kompetanse om at morsmålet vil være med på å støtte andrespråket. I barnehage 1 har de ansatt tospråklige assistenter som jobber med språkutviklingen til barna ved å støtte dem i morsmålet. De ser på foresatte og barnets morsmål som en ressurs, og er bevisste på at morsmålet også vil være en viktig for barnets identitetsutvikling. Likevel kommer det frem at de vektlegger norsken i barnehagen, og det kan derfor virke som at morsmålet bare er et tiltak for at barna skal lære seg norsk så fort som mulig. I barnehage 2 kommer det frem at min informant mener at norsk skal være hovedfokuset i barnehagen, og at hun også syntes at de foresatte skal prate norsk hjemme hvis de har gode nok norskspråklige ferdigheter. Derfor kan det virke som at andre morsmål enn norsk ikke har plass i barnehagen på grunn av holdningsstyrte meninger.

I funnene mine kan man se at barnehage 1 og barnehage 2 praktiserer minoritetsspråklige barns morsmål gjennom ulike pedagogiske prinsipp, der personalets holdninger til språklige forskjeller kommer til syne.

LITTERATURLISTE

- Becher, A, A. (2006). *Flerstemmig mangfold: samarbeid med minoritetsforeldre*. Bergen: Vigmostad & Bjørke AS
- Bergsland, M.D., & Jæger, H. (red) (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Forskrift om rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver. (2017). Forskrift om rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver av 24.april 2017 nr.487.
- Giæver, K. (2015). *Inkluderende språkfelleskap i barnehagen*. Bergen: Vigmostad & Bjørke AS
- Gjervan, M., Andersen, C. & Bleka, M. (2012). *Se mangfold! Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Glaser, V. (2013). *Foreldresamarbeid*. Oslo: Universitetsforlaget AS
- Høigård, A. (2013): *Barns språkutvikling. Muntlig og skriftlig*. Oslo: Universitetsforlaget AS
- Kibsgaard, S. (2018) Språklige læringsprosesser i barnehagen. I S. Kibsgaard(red.), *Veier til språk i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget
- Kibsgaard, S., & Husby, O. (2014). *Norsk som andrespråk. Barnehage og barnetrinn* (3.utg.). Oslo: Universitetsforlaget
- Kulset, N. B. (2015). *Sang som sosialt handlingsberedskap for andrespråklæring i barnehagen, det doble dilemmaet i lys av Bourdieu*. Kibsgaard, s. & Kanstad, M (Red.), *Lek og samspill i et mangfoldsperspektiv* (s. 79-94). Bergen: Vigmostad & Bjørke AS
- Kvale, K. & Brinkmann, S. (2017). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3.utg). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Løkken, G. & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen*. (4.utg). Oslo: Universitetsforlaget.
- Meld. St. 19 (2015-2016). *Tid for lek og læring. Bedre innhold i barnehagen*. Hentet fra:<https://www.regjeringen.no/contentassets/cae152ecc6f9450a819ae2a9896d7cf5/no/pdfs/stm201520160019000dddpdfs.pdf>
- Ryen, E. & Simonsen, H. G. (2015). *Tidlig flerspråklighet – myter og realiteter*. I NOA norsk som andrespråk, Årgang 30, 1-2/2015, side 195-217
- Sand, S. (2016). *Ulikhet og fellesskap. Flerkulturell pedagogikk i barnehagen*. Vallset: Oplandske Bokforlag

- Spernes, K. & Hatlem, M. (2013). *Den flerkulturelle barnehagen i bevegelse. Teoretiske og praktiske perspektiver*. Oslo: Gyldendal Norsk forlag AS.
- Statistisk sentralbyrå. (2017, 24. april). *Barnehager, 2016, endelige tall*. Hentet fra <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager/aar-endelige/2017-03-21>
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode* Bergen: Fagbokforlaget
- Zachrisen, B. (2015). *Like muligheter i lek? Interetniske møter i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget AS

VEDLEGG 1

Informasjonsskriv og samtykkeskjema til informanten

Jeg er svært glad for at du vil bidra. Målet med prosjektet er å sette søkelys på hvordan ansatte i barnehagen jobber med morsmål i barnehagehverdagen med tanke på at det er blitt et økende antall barn med minoritetsbakgrunn i barnehagen.

Mine veiledere i prosjektet er Sonja Kibsgaard og Therese Marie Ignacio Bjørnaas ved Dronning Mauds Minne Høgskole. Bacheloroppgaven min om morsmål er under bearbeiding, og den kan endres underveis.

De empiriske undersøkelsene dreier seg om et dybdeintervju. Jeg ønsker å ta opp våre samtaler på en digital lydopptaker fordi dette vil være en god støtte under analysearbeidet. Alle opplysninger om deg vil oppbevares konfidensielt under prosjektperioden og ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i det publiserte materialet. Lydopptaket slettes og øvrige datamaterialet slettes senest innen 20.04.18.

Prosjektet skal være ferdig 03.05.18. Det er frivillig å delta, og du kan når som helst trekke deg fra prosjektet uten å begrunne det.

Jeg har mottatt skriftlig informasjon og er villig til å delta i studien

Signatur og dato:

.....

Jeg ser frem mot et godt samarbeid!
Ta kontakt ved spørsmål og kommentarer.

VEDLEGG 2

INTERVJUGUIDE

Jeg tenker at tema mitt skal handle om minoritetsspråklige barn sitt morsmål, og da har jeg tatt utgangspunkt i at det er viktig at minoritetsspråklige barn får støtte til å utvikle morsmålet sitt og utviklet problemstillingen: Hvilke praksiser har man i barnehage 1 og barnehage 2 for å ivareta minoritetsbarns morsmål? Grunnen til at jeg har valgt å skrive en bachelor med utgangspunkt i morsmål er fordi jeg under utdanningen og mine praksisperioder har interessert meg for hvordan barn med minoritetsbakgrunn møter det norske språket og hvordan språklæringen foregår i de forskjellige barnehagene.

Bakgrunnsinformasjon:

1. Hvor lenge har du jobbet som pedagogisk leder?
2. Hvilke erfaringer har du med barn som har norsk som andrespråk?

Morsmål:

3. Hvordan vil du definere begrepet morsmål?
4. Hvordan jobber dere med å støtte minoritetsspråklige barn i å lære seg norsk?
5. Hvordan jobber dere med å styrke morsmålet til de minoritetsspråklige barna?
6. Hvordan synliggjør dere de representerte morsmålene til barna i barnehagehverdagen?
7. Hva tenker du om tospråklig assistent i barnehagen?
8. Samarbeider dere med foreldrene for å arbeide med språkutviklingen til barna?
9. Hva vil du si at man burde prioritere i barnehagehverdagen, morsmål eller norsk?
10. Har du noe mer å tilføye når det gjelder morsmål?

